

Observatoriul ese de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Preturi

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. séu 11 franci; — numeri singlarici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 96.

Sibiu, 1/13 Decembre 1879.

Anulu II.

Libertatea personale și I-ae 9-us.

În Nr. precedente arataramu după marturisirea diariilor ministeriali, că intru adevăru libertatea personală în Ungaria propriu zisă este așa de compromisă, în câtă astăzi, că și în periodulu absolutismulu celu mai rigorosu, nu este nimeni sigur de unu arestu casuale, de calcarea casei, bună-ora că în dilele cându se calcă încă și locuint'a mitropolitulu Alexandru cu o impertinentia rară, și apoi nimeni nu poate ști dacă va mai scăpa vreodată din arestu, cu sau fără sentința, bună-ora cum era în Franța până la revoluțiunea cea mare cu închiderea în bastilla, pe temeiulu unui simplu biletu sigilat (Lettres royaux, lettres de cachet.)

Aristocrați'a Ungariei și a Transilvaniei mare și mică, se îngrădise foarte bine în contra ori-carei arestări arbitrarie din partea organelor guvernului, încă din secol. alu 13-lea, din dilele lui Andrei II prin așa numit'a Bulla aurea, rezervându-și încă și dreptulu de a rebella, de a se apăra cu armele. Acea mare prerogativă trecu și în colectiunea de legi din sec. alu 16-lea, cunoscută sub titlu Werböczy Decretum tripartitum, din care Art. 9 dela partea I asigură clasei nobilitare o libertate ce trecea de multe-ori în desfrâu, în libertinagiu. Nici-unu nobil nu putea fi arestatu nici detinutu, dacă nu putea se-lu apuce, se-lu prinda precum se dicea, în delicto flagrante, adevăru în momentele cându comitea crim'a. Bine se știa intielesu: de această prerogativă se bucuraseră totdeauna numai nobilii privilegiați și preotimea catholică, care eo ipso era considerată că nobilă. Burgesia, adevăru locuitorii cetăților, își apăra libertățile lor între cînturi și bastille tari, cu arme de care aveau, și prea de multe-ori cu bani, platindu pentru așa numite privilegii. Ceealaltă majoritate a poporului era liberă că paserile și că toate ferele patru-pe-de, le putea prinde ori-cine, și unu capu de iobagiu costă după lege 40 de florini unguresci. Casa austriacă a voit mai de multe-ori se schimbe aceea stare de lucruri, dară mai totdeauna i s'a răspunsu cu armele împunute.

Dela anul 1848 începe se proclamă în tota Europă civilizată libertatea personală în acelu sensu, că fără cauze flagrante nici-unu omu, fie de ori-ce condițiune, se nu pota fi arestatu, și

chiaru în casuri de prepusu greu, numai 24 de ore se pota fi tinutu în arestu; era după-ace și va curge judecat'a și i va eși sentința în tota regul'a, celu condamnatu pe lege, trebuie se intre la închisóre pe atăta timpu, pre câtu i suna sentința. În Ungaria și Transilvania s'a spus, anume dela 1867 începe că: Libertatea personală de care se bucurase numai nobilimea, de aci înainte se se întindă preste toate classile locuitorilor fără nici-o distincțiune, și nobilii se nu se mai bucură de nici-o prerogativă ce ar lovi în drepturile și datoritiile celorlalte clase de locuitori.

Asia s'a spus, așa s'a decisu; în realitate însă s'a întemplat cu totul altu-ceva. Din mai multe vomu atinge numai unele anomalii. Înainte de toate nobilii au fostu scutiți de platirea vamei la poduri și drumuri; chiaru acumă cerura câțiva deputati ardeleni din nou acelu privilegiu asupritoriu dela diet'a Ungariei. Alt'a. În 6 Iunie 1867 dn. Kiszál Kálmán dela Kalota-Szt.-Király din susu de Clusiu împusca și ucide dio'a mare, în câmpu unde pascea oile, pe Tôderu Panicénu lovindu-lu dreptu în peptu și pe Irimie Sabau, în care a trasu de 2 ori, era pe alti doi, Petru Gavrila și Ioanu Florea ii ranescă mai usioru, că-ci în aceea trasese pre cându ei fugea că vai de ei. Ucigasiulu și unu sociu alu seu au fostu adusi la Clusiu în arestu preventiv; dară după o cercetare misterioasă a esitu ordonanți'a ministrulu justitiei de dato 20 Octobru 1867 Nr. 10361, prin care se demandă, că nu numai se se dimittă inculpatii, ci și processulu întregu se fia cassatu, era guvernulu de atunci alu Transilvaniei supunendu-se la ordonanția, sub Nr. gub. 13.683 a datu drumulu la inculpati, și mortii au fostu morti pe aci încolo și raniti raniti.

„Pesti Napló“ dela 8 Dec. Nr. 295 ne asigură dintru o păna bine informată, că în Ungaria și Transilvania cadu preste anu câte 250 mii de persoane în arestu preventiv, din cari înse la vreo 44% adevăru la 100 de mii de persoane, după câte 4—6 luni de arestu (în casulu celu mai bunu), le ese sentința de acquitare, că au fostu nevinovati, neculpabili, prin urmare arestati numai din prepusu, la denunțări false, din reutate, ura și resbunare, sau și din vreo alta cauză misterioasă.

Cum se potu unele că acestea? va întrebă lumea civilizată. „Pesti Napló“ ne esplică miste-

riulu descoperindu, că după anul 1874 a esitu dela ministrulu justitiei ordonanția, cu titlu de regulamentu, (asia dară nu lege), după care trebuie se lucre tribunalele în toate cauzele criminale. Acumă dară pricepem pe „P. Lloyd“, care fără a se ocupa de aceea ordonanția, cere dela dieta o lege relativă la libertatea personală a locuitorilor țerei. Amu dorii se aflăm dela „P. Lloyd“, dacă între împregiarile actuali crede elu însusi în vreo lege, care se apere libertatea personală a ómeniloru nevinovati mai bine decâtu ordonanți'a ministeriale. În staturile libere, libertatea persoanei și securitatea domiciliulu sunt asicurate în Constitutiune prin o lege fundamentală, pe care trebuie se jure monarhulu și toate auctoritatiile publice a le țerei. Se te miri că diarie că „P. Lloyd“ mai crede și astăzi, că cineva se mai pota înbeta de apă rece.

Archiepiscopulu Ludovicu Haynald.

Acelu prelatu ilustru este cunoscutu bine în Transilvania de cându fusese episcopu diecesanu rom.-catholicu, cădiutu apoi în disgratia la a. 1863, pentru-că s'a oppusu din respoteri la intrarea magiarilor în diet'a Transilvaniei și în senatulu imperialu, și a lucratu cu totă energi'a pentru înființarea dualismulu. Totu în acei ani L. Haynald s'a manifestatu de celu mai aprigu adversariu nu numai alu autonomiei Transilvaniei, ci și mai virtosul alu individualitatii nationale politice romanesce. Vrajmasii'a numitulu prelatu a stricatu romaniloru dela 1863 înainte tocma pre atăta, pre câtu 'ia stricatu și compromisu lips'a totale de educatiune și prevedere politică, obscurantismulu politicu, lenea politică a mai multor romani din câtă se înbuldisera în acei ani la role mari, spre a figură că membrii ai legislativei. Pre cându deputatii și regalistii magiari era pe aci se intre în dieta, vine Haynald dela Pest'a că o bomba și prin unu discursu plinu de verva, tinutu intru o conferența de trei ore, ii trage așa dicindu dela usia, era o parte din romani în locu de a le întinde man'a, le dicu din contra: „Bine faceți că nu intrati.“ Cabinetulu din Vien'a își creștă din acelu momentu fapt'a romaniloru; elu pedepși pe Haynald prin departare din diecesea sa, pentru-că după alti trei ani unu altu ministriu se desdaunedie pe fostulu odinioară

Foisiór'a „Observatoriulu“.

O venătoare de ursu.

De Alexandru Dumas sen.

Trad. de V. P. . . . .

Guliemu Mona era unu tîeranu seracu din satulu Touly de langa Martigny. Unu ursu venea în tota noptea se-i fure perele, fiindu că pentru aceste animale toate sunt bune. Preferința o dedea unui peru încarcatu cu nisce pere dulci și moi. Cine ar fi crediutu că unu animalu se aiba gustulu omului și se 'și aléga dintr'o gradina mare că aceea alui Mona chiaru cele mai bune pere? Tîeranusu preferá aceste pere tuturor celorlalte fructe. Elu credea că de buna séma fii vecinilor sunt rapitorii fructelor, de aceea și luá pusc'a, o implu cu sare și se puse la panda. Catra unspredece ore se audi unu urletu prin munti. „Na drace, își dise elu, unu ursu locuesce aici în apropiere.“ După diece minute audi unu alu douilea urletu, dar' asia de puternicu, așa de aprópe, că Guliemu nu mai crediu că ar poté ajunge pan' a casa, ci se aruncá pe fóle la pamentu ne avendu alta speranția, decâtu că ursulu nu venea pentru elu, ci pentru pere.

Si intr'adeveru fér'a aparú preste puçinu la coltulu gradinei, înaintandu de a dreptulu câtra perulu scicutu, trecú că ladiace pasii pe langa Guliemu, se sui cu usurintia pe arboru, ale carui ramuri pocneau sub greutatea corpului lui și se puse la o cina, din care Guliemu se potea convinge, că încă doue visite de acelea l'ar dispensá de ostenel'a visitei a treia. După ce s'a îndopatu bine, ursulu se cobori incetu de pe arboru — pareă ca-i pare reu că trebuie se-lu lase — trecú pe langa venatoriulu nostru, care puçinu folosu potea trage din pusc'a sa încarcată cu sare, și se retrase în pace către munti. Tóte acestea au duratu vr'o óra, care fusese de siguru mai lungă pentru omu, decâtu pentru ursu. —

Si totusi omulu nostru era bravu . . . si-'si dise în sine vedindu pe ursu îndepartandu-se: „Bine, dute; dar' cu atătu nu ne vomu îndestuli. La revedere!“ A dou'a di venindu unu vecinu la densulu la vedere, ilu afla taiandu cu ferulu în bucatii córnelu unei furce de feru.

— Ce mai lucruri vecine? — i dise. — 'Mi petrecu respunde Guliemu.

Vecinulu luá în mana o bucată de feru, o cantari că unulu ce se pricepea la acesta, și după o mica reflexiune i dise: „Vecine, de voiesci se fi francu, marturisescă că aceste bucatie de feru sunt destinate pentru o piele mai grósa decâtu cea de capra selbatică.“

— Se poté, respunde Guliemu.

— Tu știi, că eu sunt unu baiatu bunu, replica Franciscu, (asia se chiamá vecinulu). Ei bine, de voiesci, se mergemu ambii contra ursului, doi insi facu totdeauna mai multu decâtu unulu singuru.

— Se poté, dise Guliemu și continuá a taiá a trei'a bucată de feru.

— Eu iti lasu pielea totă tie, continua Franciscu, numai carnea avemu se o împartimu.

— Totu mai bine, dise Guliemu.

— Dar' tu nu me poti împedecá se cautu prin munti urm'a ursului, și de o voiú aflá, se me punu la calea, pe unde are se tréca.

— Ești liberu. Si Guliemu după ce a terminatu si a treia bucată, se puse — fluierandu — se-si faca o încarcerat'a de doue ori că cele ordinare.

— Se pare că vei luá cu tine pusc'a de munitiune, dise Franciscu.

— De vecine. Trei bucatie de feru platescu mai multu decâtu unu plumbu, nu-i asia? —

— Dară strica pelea.

— Ucidu insă mai iute.

— Și cându ai de cugetu se mergi la venătoare? —

— Ti-o voiú spune-o maine.

— Înco data nu te învoiesci? —

— Nu.

— Eu te voiú preveni și voiú merge se-i cautu urm'a.

- F1 cum iti place!
- Amenduoi, iti dicu.
- Totu insulu pentru sine.
- Adio, Guliemu!
- Norocu bunu, vecine!

Si vecinulu plecandu vediu pe Guliemu bagandu încarcerat'a dupla în pusc'a sa de munitiune, implendu-o si cu cele 3 bucatie de feru si punendu arm'a intr'unu coltiu alu boltei. Sér'a trecundu din nou pe dinaintea casei lui Guliemu ilu afla fumandu în pace pe trunchiulu de dinaintea casei. Elu merse din nou la densulu.

— Bine, vecine, nu-mi faci nici unu necasu. Am aflatu urm'a fierei; și asia eu n'am lipsa de tine. Totusi vinu inca odata se te ambiu, se lucrăm împreuna.

— Totu insulu pentru sine, i replica Guliemu. Vecinulu nu sciá nimic despre ceea ce avea se faca Guliemu în acea séra.

La 11½ femeia acestuia vede luandu 'si pusc'a a mana, mai luandu sub braci unu sacu suru de pandia și esindu afara. Ea nu cutesá se-'lu întrebe că unde merge, pentru că Guliemu nu era unu omu care se-'si dea socotél'a cu femeia sa.

Franciscu din parte 'și aflase intr'adeveru urm'a ursului; elu ilu urmarise până unde intrá acesta în gradin'a lui Guliemu, și de órece nu avea dreptulu se se puna la panda pe pamenturile vecinulu seu, elu se asedia între padurea de bradu, ce se aflá la midilocolu muntelui, și între gradin'a lui Guliemu.

Fiindu noptea destulu de senina, elu ilu vediu pe acesta esindu mereu prin usia de din apoi a gradinei. Guliemu înainta până la piciórele unei stanci sure, ce s'a fostu rostogolitu de pe munte, până în midilocolu pomotului și se aflá la vr'o 20 pasii dela perulu scicutu; se opru aci, privi împregiuru că nu cumva ilu spionésă cineva, își desparturá saculu, intra intr'ensulu, ne lasandu afara din sacu decâtu capulu și braciile, și proptindu-se de stanca se confundá cu această asia de tare prin colórea sacului și prin nemiscarea corpului, că chiar' vecinulu seu, care sciá că se afla acolo, nu-lu potea distinge. Unu patrariu de óra a trecut în asteptarea

professoru alu monarchului cu una din cele mai bogate arhiepiscopii catholice din tóta Europ'a, éra pe natiunea romana se o trantésca la parete."

Daca atinseramu aci câte- ceva din trecutul arhiepiscopului cardinalu Lud. Haynald, o facuramu numai cá se aratamu, cá noi scimu se pretiuim si in cei mai inversiunati adversari ai noștrii virtutile loru private, cá si pe cele bisericesti si pe cele patriotice. Press'a Ungariei publicà dilele trecute lung'a serie de fundatiuni, subventiuni si binefaceri câte a depusu prelatulu Haynald dela inceputulu archieriei sale pe altariulu bisericei, cá si pe alu natiunei, patriei, chiaru si pe alu omenime i ntregi.

Dela 1851 pâna in 1863 pre câtu fusese episcopu diecesanu in Transilvani'a, din venitul de 50—60 mii fl. alu acelei episcopii Lud. Haynald au ajutatulu bisericele religiunei sale parte mare destulu de sarace, cu fonduri de 200.000 fl. (900 mii franci). A datu la fondulu scóloru catholice 115 mii fl.; totu asia la fonduri de filantropia, pensuni, subventiuni, alte 115 mii; cu totuiu in Transilvani'a 430.000 fl. v. a.

Archiepiscopi'a dela Caloceea are, ce e dreptu, venituri multu mai mari, arhiepiscopulu Haynald inse a datu si mai dà din trensele in aceeași proportiune. Sume mai considerabili donate de acelu prelatu spre scopuri publice sunt acestea :

La colectiunea botanica a museului nationale unguurescu	v. a. fl.	10.000
Pentru Observatoriulu nou astronomicu in Caloceea	" "	30.000
La cinci monastiri de femei care au scóle de fetitie in orasiele Baia, Baciu, Neoplanta, Szabadka, Zombor	" "	180.000
La scólele elementarie din Caloceea	" "	60.000
Scóloru totu elementarie din Széchén	" "	10.000
La fondulu de pensuni alu docentiloru catholici	" "	35.000
Cu ocașiunea aniversariei sale cá archiereu de 25 de ani, serbata estimpu, mai dete bisericeloru si scóloru	" "	25.000
La cunun'a de argintu a M. M. loru imp. si reg. spre aceleasi scopuri	" "	25.000
La fondurile de spitalu, casa de saraci, casa de orfani in Caloceea	" "	93.000
La cas'a de orfani si la spitalulu din Széchén cu totulu	" "	78.000
La unu fondu numitu alu lui Haynald, infintiatu in a. 1872 a datu in cei de antaiu 4 ani câte 40 mii	" "	160.000
De aci in alti 5 ani câte 20 mii	" "	100.000
	fl.	860.000

Alte dotatiuni facute de arhiepiscopulu Haynald

ursulu. In fine se audí unu mugetu prelungitu. Inca cinci minute si Franciscu ilu potú vedé fórte bine.

Dar' séu din astutia, séu pentru-cá a descoperitu pe alu douilea venatoriu, ursulu nu-si urmă de astadata calea sa indatinata, ci a descriu unu cercu si in locu se fia trecutu pe la steng'a lui Gulielm, cum credea acesta, elu trecú de astadata pe la drépt'a lui, intr'o departare prea mare pentru pusc'a lui Franciscu si abia la vr'o 10 pasi dela pusc'a lui Gulielm.

Gulielm nu se misca. Parea cu nu vede fér'a selbatica, séu cá a venitu numai se spionese si cá nu voíá alt'a decatu se se arate bravu si nefricosu inaintea ursulu. Ursulu care nu erá prea bine dispusu, pareo din partea sa cá nu scie nimicu despre present'i a inamiculu seu, si-si continua drumulu in pace. Dar' in momentulu candu indreptandu-se pe brancele de dinapoi inbracisia cu brancile de dinainte trunchiulu pomului, descoperindu-si astfelu pieptulu, ce acuma nu mai erá aparatu de largele-i spete, luci langa stanca deodata unu fulgeru si intrég'a vale resunà de pocnitr'a puscei duplu incarcate si de mugetulu infricosiatu alu ursulu ranitu de mórte.

N'a fostu póte nici o persóna in satulu intregu, care se nu fia auditu detunatur'a de pusca a lui Gulielm si urletulu infioratoriu alu ursulu.

Ursulu o tuli la fuga, trecéndu din nou (fàra a-lu observá) pe langa Gulielm, care si-a fostu bagatu capulu si manile in sacu si se confundá astfelu cu stanc'a.

Vecinulu palidu si fàra resuflare privea la acésta scena din genunchi si proptitu pe man'a sa stenga, ér in cea drépt'a stringundu carabin'a; elu vediu pe ursulu ranitu, dupa ce a descriu unu cercu mare, cá cercá se-'si afle calea indatinata, langa care pandea Franciscu. Acesta isi facú semnulu crucei, isi recomenda sufletulu lui Ddieu si se asecura, déca e plina carabin'a. Ursulu nu erá decatu la 50 de pasi dela densulu, urlandu de dorere si oprindu-se din candu in candu, cá se se restogólésca si se-'si musce cóps'a in jurulu ranei: dup'aceea isi reluà calea.

Elu se apropiá din ce in ce mai multu. Abia mai

in sume mai mici de 10 mii, nu sunt specificate; se sustíne inse, cá sumandu-se tóte la unu locu, cele din Transilvani'a si cele din Ungari'a, câte a datu si intemeiatu emin. sa in cei 25 de ani ai archieriei sale, ajungu la 1½ milionu de fiorini val. austr.

Citindu acestea cifre, póte prea bine se întrebe cineva, cá in sensulu canóneloru si in spiritulu bisericeci catholice este sau nu, obligatu unu archiereu, cá din usulu-fructulu imobiliiloru (dominiiloru) date lui ad personam, pâna va fi in viétia si va tinea cutare scaunu archierescu, se rupa sume si se dea in lini'a prima pentru scopuri scientifice, eclesiastice, scolastice si filantropice; cá-ci adeca bine se fia sciutu: unu Haynald nu ía nimicu si sub nici-unu titlu dela cleru si poporu, prin urmare acesta nu'í póte dice lui, se nu se mai laude cu fondurile câte face, cá-ci nu a facutu altu-ceva, decátu a datu poporulu cu o mana numai ce luase din pungile lui cu amendoue. Spre a respunde respicatu la o întrebare cá acésta, s'ar cere nesmintitu cá se cunósca ori-cine coprinsulu litereloru (diplomeloru) si legiloru, prin care s'au fundatu episcopii si arhiepiscopii, cá din acelea se aflamu conditiunile pe langa care s'au lasatu acelea dominie, latifundia, in usum fructum archipastoriloru. Pentru cei ce nu cunoscu acelea conditiuni, remane unu altu criteriu, o alta nota caracteristica, demna de tóta atentiunea, adeca: pâna candu unii facu si dau spre scopuri mari si salvatorie dieci si sute de mii, milionu, altii nu facu nimicu, nu dau nimicu, ba la mórtea loru mai lasa si datorii grele, éra pe uni'í executéda de datorii inca si pâna ce sunt in viétia. Considerate dotatiunile lui Haynald din acestu punctu-de vedere, apói ele storcu respectu si recunoscintia chiaru si dela adversarii densului. Dintre cei vreo 18 archipastori catholici din Ungari'a si Transilvani'a mai sunt alti vreo cinci inși, cari de si nu prea voru se scie stang'a ceea ce face drépt'a, dau alaturea cu arhiepiscopulu cardinalu Haynald, cu mana plina, totu spre scopurile susu aratate. fia-care mai multu in teritoriulu diecesei sale, si dau in dilele nóstre cu atátu mai virtosu, cu câtu din partea protestantiloru amerintia mai desu cu secularizarea averiloru bisericesci. Dotate institutelu catholice numai vreo 10 ani in proportiunile aratate de arhiepiscopulu Haynald, secularizarea ar potea urma fóra cá poporulu catholicu se o prea simtia; o ar simti inse de siguru poporatiunea intréga a tieriei, pentru-cá este usioru de prevediutu, cá din tóte acelea averi nu s'ar alege nimicu; adeca s'ar alege: proprietate a capitalistiloru straini, la cari Ungari'a este indatorata pâna dupa urechi.

Transilvani'a.

— (Proprietate cumperata cu sange omenescu.) Unu procesu din cele mai uritióse escatu dela 1877 incóce între unu bietu de locuitoriu anume Constantinu Serbu si între deregatori'a respectabilei comuna Talmaciu, a scosu la lumina o cestiune de dreptu,

lipseau 20 de pasi. Inca 2 secunde si elu ajungea d'inaintea carabinei lui Franciscu; deodata se opri, respirá cu sgomotu aerulu ce venea din partea satului, scóse unu rugetu infioratoriu si reintra in gradina.

"Ai grija de tine, Gulielme! Tine-te bine!" striga Franciscu rapedindu-se cu potere se gonésca pe ursu, uitandu-si in acestu momentu de tóte si gandindu numai la amicului seu: elu vedea preã bine cá déca Gulielm n'avea tempulu se-si imple pusc'a, erá perdutu: ursulu a aflatu de elu. Nu facú insa diece pasi si audi unu strigatu. Erá unu strigatu de gróza si totuodata de agonia, unu strigatu ce esiá din peptulu unuia ce si-a reunitu tóte poterile, tóte rogatiunile possibile pentru cá sa céra ajutoriu !

Dup'aceea nimicu; nici macaru o plangere nu urma strigatulu lui Gulielm. Franciscu nu fugea, elu sburá; inclinatiunea terenului i iutiá pasii. Cu catu se apropiá mai multu, cu atátu, distingea mai bine besti'a monstruósa, cu corpulu lui, Gulielmu la picioru si sfasiandu-lu in bucati.

Franciscu erá abia la 4 pasi dela ei si ursulu erá asia de infuriatu, in catu pareo cá nu-lu observa. Elu nu cutesá se impuse de frica se nu ucidu pe Gulielm (déca acesta nu erá inca mortu), cá ci tremurá asia de tare, in catu nu mai erá sicuru pe lovitur'a puscei sale. Radica deci o pétra si o arunca asupra ursulu.

Animalulu se întorse furiosu contra noului seu inamicu; se redicá pe labele de d'napoi cu scopulu de a-lu cutropi; Franciscu ilu simti inpingundu cu peptulu tíev'a carabinei. In modu machinalu isi puse degetulu pe cocosiu; pusc'a trasni. Ursulu cadiú pe spate; plumbulu i trecuse prin pieptu si-i rupse colon'a vertebrala.

Franciscu ilu lasa se se tavalésca urlandu incóci si incolo: ér elu merse indata la Gulielm. Acesta nu mai erá omu, ba nici chiaru cadavru: erá unu trunchiu de óse si de carne tóta terfelita; capulu lui erá sdrotbitu de totu.

care este totu-odata cestiune istorica destulu de interesanta, in câtu se merite atentiunea de aprópe a jurisconsultiloru, judecatori, advocati s. a.

Statulu cestiunei este in scurtu acesta: Dela comuna se ceru soldati la armata. Comun'a se invoicesce cu câtiva fetiori, cá se se inroledie din partea ei; éra densa se obliga, cá daca acei fetiori voru scapa cu viétia si se voru întórce acasa, se le dea locu de casa si gradina, lemnaria din padure, si totu ajutoriulu cá se 'si faca o locuinta omenésca, la care acei fetiori se aiba dreptu de proprietate hereditaria, cá-ci ei o cumparasera cu sangele loru. Dupa 50 sau 60 de ani vine comun'a si dice cátra descendenti clironomi ai acoloru ostasi: Comun'a are trebuinta de loculu pe care sunt puse casele vóstre; esiti din ele cá se le derimamu. Clironomii (heredii) se oppunu dicéndu: Parintii noștrii au cumparatu acestu locu si acestea case cu sangele vietiei loru si cu tóte periculele de câte 16 — 20 de ani, nedespartite de viétia mititarésca; nu esimu de aci, decátu póte pe langa unu schimbu si cu conditiune cá comun'a se ne faca alte case cumu se cade, sau celu puçinu se ne dea materialu cá se ni le facemu noi.

Curatu acesta este casulu lui C. Serbu din Talmaciu. Procesulu a cursu pâna acuma numai pe cale administrativa in instantia prima, de unde Serbu a si castigatu o resolutiune, in care subprefectulu (pretorulu) comite deregatoriei comunale, se lase in pace pe C. Serbu in cascior'a lui, si fiindu cá aceea este fórté deteriorata, coperita numai cu paie, se'i dea din padurea comunala lemniari'a de edificiu (precumu se dà la ori-care membru alu comunei, cá se si-o restaure bine; éra ne voindu a se acomoda acestui ordinu, se inaintedie in terminu de optu dile raportu motivatu la aceeași pretura. 17 Nov. Nr. 2254 de 1877*).

Se pare cá deregatori'a comunale din Talmaciu nici n'a crestatu ordinulu preturei, cá-ci vedemu pe C. Serbu adressandu de dato 2 Maiu Nr. 1203/1878 unu altu recursu totu cátra pretura, in care se plange amaru, cá primari'a îi face sila cá se ésa din acea casa mostenita dela parintii sei, fàra nici-o desdauare, cá-ci adeca densa respingé si modest'a rogare a lui Serbu de a'i dá unu altu locu in schimbu, de aceeași estensiune, si inca unde? in midiuloculu Tiganiei! — Dupa scirile din urma cas'a lui Serbu amerintia cu ruina totale; asia elu se afla in periculu de a fi aruncatu pe strada, chiaru in capu de érna, puru si simplu din consideratiuni politienesce, pentru securitatea vietiei locuitoriloru. Trebuie se renunóscemu, cá acésta apucatura a primariei nici decumu nu e prósta; ea cu modulu acesta isi va ajunge scopulu si apói bietulu omu póte se se totu judece pâna la D-dieu — extra dominium, numai se aiba cu ce.

Noi nu amu fi facutu nici-unu lucru mare din acestu casu singuraticu, daca elu nu ar avea sute de parchi in Transilvani'a. Spre mai usiora întielegere a cestiunei facemu locu la urmatórele date istorice.

Pâna in a: 1848 classile privilegiate, adeca nobilimea si cetatienimea (burgesi'a) fruntasia, era scutita dela ori-ce servitiu militariu, afara numai daca cuiwa placea se se assentadie de buna voia. Asia tóta sarcin'a servitiului in armata cadea mai virtosu pe poporatiunea rurale, inse si acolo pe alesu, cá-ci fetiorii fruntasiloru se scia subtrage dela assentare. De tragere la sorti nu a fostu vorba nici-odata pâna la legea din 1847. Mai toti candidatii la óste se prindea cu funi'a, de regula in serbatorile Craciunului. Cu acelea ocașiuni se intemplà multa mórte de omu, pentrucá fetiorii se apará de fune care cu ce arme avea; ei se apará cu atátu mai virtosu, cá anii de servitiu nu era ficitati prin nici o lege, servia fiacare pâna potea, de regula inse' tinea sub arme câte 16 pâna la 20 de ani. De aceea parintii recuților assentati îi si plangea cá pe morti, la facea prin preoti paraclise si parastase.

Mai multe comunitati sasesci aflasera unu midiulocu de a 'si scuti pe tinerii loru dela servitiu ostasiescu; ele adeca puneo man'a pe fetiori de romani, cu cari inchiaié contractu, cá daca voru scapa vreodata dela óste, densele se fia datorie a le da locu de casa in comuna si materialu de ziditu, spre a o avea de mostenire. Casuri de acestea au fostu nenumerate si arhivele sunt pline de actele respective, mai virtosu dintre cei 25 de ani numerati dela 1790 pâna la 1815. Cá de exemplu vomu cita aci numai unele.

Dupace in resbóiele anterióre se perdusera dieci de mii ostasi ardeleni, in anulu celu fatale 1809 candu Napoleonu ocupase a dou'a-óra Vien'a, sasii se oppunu la o assentare noua (Vedi raportulu judelui regescu din Miercurea din 10 Aprile 1809 Nr. 247 cátra comitele sasescu dela Sibiu). Acelasiu municipiu arata midiulócele cumu se silésca pe locuitori a da recutati, prin derimarea caselor si prin ducere la robia in temnițele dela Alb'a-Juli'a si Gherl'a (Nr. 647 ex 1809).

Prin circulariu presidiale din 10 Iuniu Nr. 567 ex 1809 se face cunoscutu preai. ordinu imperatescu, prin care ceru din asia numitul Fundo regio sau Sachsenland, locuitu de sasi si romani, alti 2000 recuti la infanteria si 103 la cavaleria. In sc. Miercurei se aflá pe atunci 2942 familii. Pe acestea s'au aruncatu 60 recuti, din cari 48 romani si 12 sasi. In acelasu ana inse au fostu provocata si nobilimea cá, vorbindu in terminii vechi, se incálece (felüljenek.) in calitate de insurgenti voluntari contra lui Napoleonu. Acea insurectiune inse nu s'a marginitu numai la nobili, ci s'a intinsu de voia de nevoia, preste tóte clasele locuitoriloru. — Asia cá se aducemu exemplu totu numai din — miculu scaunu alu Miercurei, din comenele aceluia se luara 127 insurgenti pedestrii si 7 calareti = 134, din cari 98 au fostu romani si 34 sasi.

Eseple de acestea mai avemu si din a. 1813 de pre timpulu decisiveloru batalii generali din pregiurulu Lipsiei; caute-le inse istoriografiu, cá e treb'a loru. Destulu cá facia cu romanii tocmiti cu contractu, câtu

*) Acea resolutiune o alaturamu acilea si in originalu. Coresp.

au mai remasu în viéti'a, si s'au întorsu întregi sau schilavi în patri'a lor, comunele sasesci isi tinura parol'a data cu atátu mai virtuosu, cá asia din numitulú fondu de însurectiune adunatu dela poporu, pentru înbracarea voluntarilor au remasu 35,758 fl. 14 cr., în posesiunea sasiloru, de si chiaru auctoritatile sasesci aratasera la gubernu prin raportu din 1 Oct. 1813 Nr. 935 cá sasii nu voru se se mai assentédie la batalionulu de voluntari; prin urmare tóte lipsele se împlinira cu romani.

Dupa tóte acestea ne miramu, cum compatriotii nostrii din Talmaciu mai facu atátu sfera pentru unu locusioru de vreo 900⁰□ si scormonescu fára nici-unu temeiv memori'a unei epoce din cele mai doréose. De aceea si rogamu pe ddni kolegi ai nostri publicisti germani din locu, cá se bine-voiesca a'i luminá si a'i înduplecá se cunósca macaru atata, cá acelu petecu de pamentu este platitu si resplatitu cu torenti de sange omenescu. Din partea nóstra ne facuramu datori'a cu cátu se vede acilea.

Bietii romani isi împlinisira datori'a cátra statú si tronu, în acelea dile fatali, cá totudeauna, ei si capii lor, cá-ci numai din cele doue regimente de granitieri au caditu în batalii preste cincii míi ostasi, éra spre ex. episcopulu Joanu Bobu dela Blasiu numai în a. 1809 a numeratu: pentru clerulu seu . . . 37674 fl. 3¼ cr. pentru sinesi . . . . . 20000 „—

sum'a . . . 57674 fl. 3¼ cr.
(Vedi decretulu guberniale Nr. 3147 din 10 Iuliu 1809).

Din desbaterile camerei deputatilor din Vien'a.

Siedintiele din 4 si 5 a l. c. sunt si voru remanea memorabile nu numai pentru analele parlamentulu austriacu, dar' chiaru pentru istori'a monarchiei întregi.

Ne tienemu deci datori, a pune sub tóce ochii cetitorilor nostrii, partea cea mai inportanta a discursulu tienutu de cátra recunoscutulu conducétoru alu boemiloru Dr. L. Rieger, precum si multu discutat'a si sensational'a declaratiune a com. Taaffe presiedintete consiliulu.

În Siedinti'a din 4 l. c. d. Dr. L. Rieger respundendu la atacurile ce i se facusera din partea contraria a nemtilor centralisti, între alte dise:

„În fine odata totusi veti trebui (adresandu-se cátra nemtii centralisti de pe bancile din steng'a a camerei) se contati cu acea fapta necontestabila, cá în Austri'a esista slavi, cari se simtu cá slavi. (Bravo! bravo! în drépt'a.) Nu uitati cá slavii representédia maioritaea poporatiuneii, cá ei dau 60 procente la forti'a armata si cá déca cineva voiesce se faca o politica rationabila în Austri'a, nu se póte cugetá de a o face în contra slaviloru. Noi trebuie se ne întrebamu: Ce missiune are Austri'a pe lumea acéstá? Déjá unu colegu a observatu înaintea mea, cá aceste mici poporatiuni pe cari emigratiunea popóralor le au lasatu în mijloculu Europei, au unu interessu de a se uni strinsu unele de altele, pentru cá asia, Austri'a se devina scutulú firescu alu acestor poporatiuni. Si în realitate asia si este. Tóte aceste poporatiuni n'au perspectiv'a si le lipsesce posibilitatea de a formá pentru sine staturi proprie. Popórale deci si fragmentele de popóra mari, care traiescu de secolii în statulu acesta si care sunt avisate la acéstá legatura prin tóte interessele lor materiale si spirituale, prin trecutulu si prin simpathieles lor, simtu necesitatea de a se uni strinsu unele de altele, pentru cá se'si apere esistenti'a lor, în contra pretensiunilor eventuale rädicate din partea altor popóra, prin o aparare reciproca si prin respectarea reciproca a drepturilor lor. (Bravo! în drépt'a.) Acéstá dupa convingerea nóstra este missiunea istorica a Austriei, acéstá este ratiunea esistentiei sale.

În toti timpii sórtea popóralor este condusa dupa idei diferite. În momentul acesta, ide'a nationalitatii este aceea, care, asiú potea dice, cá face istori'a si conduce sórtea popóralor. Subt acestu stindardu s'au nascutu imperiulu germanu unitu, subt acestu stindardu s'au creatu unitatea Italiei, si acestu motivu si acéstá idea o ati vedutu manifestandu-se în tóte resböiele din tempulu din urma. Acéstá idea este atátu de puternica, în cátu nici unu statú nu se póte detrage dela influinti'a ei si nici unu poporu.

Austri'a va avea a se decide, a se ínpacá cu acéstá idea si a isi trage socotél'a cu densa. Déca prin o încercare vana si-ar dá silintia de a se opune, atunci Austri'a va peri; déca înse va íntielege bine acéstá idea si o va sci folosi în avantajulu seu, atunci tocmai prin ide'a acéstá Austri'a isi va consolidá forti'a si isi va asigurá viitorulu seu.

Declaratiunea facuta în siedinti'a din 5 l. c. de cátra ministrulu-presiedinte comiteles Taaffe este urmatórea:

„Mi s'a prezentatu necesitatea, cá déca în Austri'a este se domnéscá o adeverata viatia parlamentara, atunci parlamentulu trebuie se fia completu, tóte elementele frumósei nóstre Austri'a adunate si se isi dea cuventulu lor. (Bravo! bravo! în drépt'a.) Incercarea mea au urmaritu scopulu, cá aceloré elemente, care representédia tieri frumóse, mari cvote de inoposite si care se arata a fi capacitati recunoscute, se li se ofere posibilitatea de a potea participá la viati'a constitutionalá. (Sensatiune mare si sgomotu în steng'a. Esclamari: „De necreduiti!“ „Nu ministrulu-presiedinte, ci Constitutiunea a creatu posibilitatea.“ La-ordine! — Bravo si aplause în drépt'a.)

Dupa restabilirea linistii si a ordinei d. ministru-presiedinte continua:

„Grati'a lui D-dieu!“ (Ilaritate în steng'a.) Aceste elemente participa acuma la viati'a parlamentara si eu credu, cá s'au facutu unu mare pasu înainte, pentru manifestarea viatiei parlamentare. S'au facutu imputarea, cá esista unu ministeriu de coalitiune si cá acestu ministeriu de coalitiune zimbeste unei parti, éra celeilalte i amerintia. Acestu ministeriu de coalitiune si-a propusu a face posibilá o ínpacare si o apropiare si de aceea credu eu, cá acelu zimbetu atátu de multu imputatu, despre care eu înse nu credu cá s'ar fi îndreptatu spre vre-o parte, ar fi în parte póte justificatu. S'a facutu gubernulu imputarea cá nu isi cunósce tient'a sa. Gubernulu isi cunósce si are tient'a sa si tient'a este: a uni nationalitateles Austriei (bravo! în drépt'a.) a uni nationalitatiles pe tere-nulu Constitutiuneii comune austriace. (Bravo! în drépt'a.) Trebuie înse se declarú, cá intr'unu punctu me unescu cu onor. meu antevorbitoru. (Acesta a fostu professorulu de universitate Dr. Tomasciucu. Red.) Elu adeca, voiesce se aiba austriaci, o maioritate austriaca, éra nu o maioritate nationala. În punctulu acesta trebuie se declarú cá consimtu pe deplinu, de órece Austri'a este compusa tocmai din nationalitateles, ale caroré drepturi trebuie înse si respectate. Acestea (nationalitateles) candu voru fi coordinate, conscie de drepturilor lor, isi voru întinde fratiesce si cu bucuria manile si voru conlucrú spre binele marei si întregii Austrie. (Bravo! în drépt'a.) Mai departe sunt cu totul de acord cu onor. antevorbitoru, cá nu se póte guberná, trantindu pe germani de parete. (Cu voce fórte ridicata.) Dar' nu este nici aceea permisú cá slavii se fia trantiti de parete (Bravo! bravo! în drépt'a.) ci ei sunt factori egali îndreptatiti ai Austriei nóstre si tocmai notiunea nationalitatiloru care traiescu în Austri'a, acelea la unu locu, compunu pe austriaculu si déca nationalitateles în reciprocitate voru fi recunoscute de cátra nationalitateles si acestea de cátra gubernu, atunci d-nii mei, ele tóte voru fi buni austriaci.“ (Bravo si aplause în drépt'a.)

Sciri diverse.

— (Siedinti'a publica) a Societati de lectura „Andreiu Siaguna“ a decursu Joi sér'a, conformu programulu publicatu în Nr. precedentu.

Sal'a cea mare a seminarulu, decorata serbatoresce, a fostu copriná pâna la ultimulu locu, de unu numerosu publicu romanu de ambe secsele.

Conducétorulu societati d. professoru Dr. D. Popoviciu Barcianu introduse serbarea prin o frumósa si demna cuventare ocasionala, referitóre la însemnateles dilei, care a fostu ascultata cu mare atentiune din partea publiculu.

Urmara apoi cele 7 nr. ale programei, dintre care cele esecutate de chorulu vocalu, precum si disertatiunile au fostu bine primite. Aplause meritate a seceratu juneles declamatoru alu minunatei poesi de V. Alesandri „Danu capitanu de plaiu.“ Bine a fostu declamata si cealalta poesi alu V. Alesandri „Biseric'a rissipita.“

La íncheiere Ilustritatea sa parintele archimandritu si vicaru metropolitani Nicolae Popea se afla îndemnatu, a se adresá cu câteva cuvinte parintesci, încuragatóre si de recunoscintia cátra membrii societati de lectura, cari le primira cu viue aplause de multumire.

Publiculu s'a deparatu pe deplinu satisfacutu de cele vedute si audite.

— (Sportulu de ghiatia în Sibiiu.) „Unde te duci? séu unde ai fostu?“ — „La ghiatia.“

„Unde ne íntalnimu dupa-amiadi séu maine dimi-néti'a?“ — „La ghiatia.“

La ghiatia! acéstá este parol'a dilei a lumii elegante din Sibiiu, în sezonulu de érna, care în anulu acesta a inceputu fórte de tempuriu, cu unu geru intensu si exceptionalu.

Multumita deosebitoré ingrijiri si neobositei activitati a comitetulu dirigentu alu „Reuniunei de pathinatu“ luciósa si sclipitórea suprafatia a lacului inghiatiatu, a devenitu loculu favoritu de íntalnire si petrecere alu publiculu alesu din locu, fára deosebire de ranguri si nationalitate. Acolo isi petrece lumea subt ceriulu liberu sburandu, leganduse, lunecandu alene, glumindu, si conversandu cu vechii sei cunoscuti si facendu noua cunoscintie. Este unu spectacolu fóre înveselitoru a vedea acele grupe si acele parechi animate, pathinandu si petrecéndu 'si óre întregi, cá si ia unu balu.

Numerulu pathinatoriloru se ínmultieste din anu în anu si din di în di mai tare.

Precum aflamu, comitetulu dirigentu a dispusu, cá în fiacare domineca dela 3 óre p. m. si pâna sér'a, music'a militara se esecute piesele cele mai noi si mai favorite ale repertoriulu seu musicalu, în audiulu si spre placerea pathinatoriloru. A pathiná dupa tactulu musiciei, este aprópe identicu cu a dansá. În scurtu tempu se va arangea o serbatóre pe laculu inghiatiatu cu musica si iluminatiune electrica a giorno. Voru urmá si alte petreceri, éra în decursulu carnevalulu se voru arangea si baluri costumate. La revedere dar' — pe ghiatia!

Ne-membrii platescu cá pathinatori 30 cr. éra cá privitori 10 cr. v. a.

— (Lupii.) Ni se scrie din comitatulu Fagarasiulu: A mai face comentariu nefericitei lege relative la tax'a pusiloru afflu chiar' de prisosu: De óre-ce acumu i s'au facutu destule. Me voiu marginí deci a mai înregistrá numai câteva daune cauzate totu prin acea lege.

Din Octobre încóce în comun'a Copacelu au mancatu lupii în fundulu gradinelor unu calu, éra în comun'a vecina Siebesiu altii doui; éra în 25 Nov. st. n. în comun'a Desiani lupii au rapitu o óie din curte pâna candu respectivulu proprietariu ciná cu famili'a-i la mésa.

În 30 Nov. în comun'a Herseni cutediatorii lupi au furatu unu rimatoriu din cocin'a (cotetiulu) omulu. Totu în acea nópte au mai rapitu 2 rimatori din comun'a Copacelu. Spunu cá fugéndu proprietariulu rimatoriloru cu alti vecini dupa afurisiteles dihanii, unii dintre lupi ocupau canii, altii pe ómenii, ér altii isí manau pradá.

Fric'a de aceste fere rapitóre intru atátu a coprinu pe ómeni, în cátu de si aceste comune sunt situate una de alt'a numai în distantia cá de 15 celu multu 30 minute, nu mai cutéza a esi spre a calatori din un'a în cealalta dupa ce inserédia. Frumosu progressu în totu respectulu*.)

— (Geru.) Eri pe la 7 óre dem. termometrulu R. pusu în gradina avea 16 gr. sub 0 prin urmare la campu afara 18º; geru crancenu si neusitatu în diu'a de St. Andreiu.

— (Pentru inundatii din Spani'a.) În programulu serbatoriloru ce va dá Primari'a Parisulu în profitulu inundatiloru din Spani'a, e copriná si publicarea unui diariu unicu, unu feliu de Album care va contínea.

1. Autografele suveraniloru din tóta lumea si a tuturoró ómeniloru ilustrii;

2. Desemnuri inedite, facute de pictorii cei mai renumiti;

3. Articoli semnati de cele mai mari nume în literatura, în arte si în sciintie.

Altetiela Loru Regale prínceple si príncess'a Romaniei, au binevoitu a tramite unu autografu cá se colaboredie la acéstá opera de binefacere. Mai multi barbati de statú romani, dintre cei mai ilustrii au binevoitu a dá concursulu lor.

Acestu diariu, ce este chiamatu la unu succésu fára precedentu, nu va avea decâtu unu singuru numeru si se va vinde cu 1 fr. si 25 centime în tóta Romani'a. (Rom. libera.)

— (Usulu de a multumi candu stranuta cineva.) É forte greu a determiná cu siguritate tempulu de candu s'a introdusu între ómeni datin'a de a multumi candu stranuta cineva. Urme despre esistenti'a ei aflamu mai la tóte poporale, chiaru si la cele selbatece. În Odise'a lui Homeru c. XVII v. 241. se afla unu passagiu despre acéstá, care suna asia: „Candu vorbi densa, stranuta Telemachu asia de tare, de resúna tóta cas'a; atunci rise Penelope. Indata dupa aceea se adresa cu vorbe inaripate cátra Eumaeos: „Mergi acum chiama indata pe acelu strainu; nu vedi cum fiulu a confirmatu tóte vorbele mele stranutandu?“

Mai claru se exprima Aristotele în problemeles sale,

— (Usulu de a multumi candu stranuta cineva.) É forte greu a determiná cu siguritate tempulu de candu s'a introdusu între ómeni datin'a de a multumi candu stranuta cineva. Urme despre esistenti'a ei aflamu mai la tóte poporale, chiaru si la cele selbatece. În Odise'a lui Homeru c. XVII v. 241. se afla unu passagiu despre acéstá, care suna asia: „Candu vorbi densa, stranuta Telemachu asia de tare, de resúna tóta cas'a; atunci rise Penelope. Indata dupa aceea se adresa cu vorbe inaripate cátra Eumaeos: „Mergi acum chiama indata pe acelu strainu; nu vedi cum fiulu a confirmatu tóte vorbele mele stranutandu?“

Mai claru se exprima Aristotele în problemeles sale,
*) Daca nici la câte 2—3 locuitori particulari din fiacare comuna nu le dá man'a se verse din alu lorú câte 12 fl. pentru dreptulu de venatu, atunci cá se nu'i manance lupii chiaru si pe ei indata ce esu din satu afara, nu remane alta decâtu se-'si castige dreptulu de a tine 2—3 pusi bune cu câte 2 tievi, cumparate în avere comunala, data în grij'a si folosirea celor mai buni venatori.
Not'a Red.

care se vede a fi celu mai vechiu scrutatoru in directiunea acésta. — Grecii vechi se întempinau cu Ζεὺς αἰῶνος (Ddieu se'ti ajute). Pliniu probéa că usulu acesta erá si la Románi, si că acestia puneau mare pretiu pe sustienerea lui in vigóre, că-ci dupa cum se vede totu acolo, imperatul Tiberiu se superá si desgratiá pe ori-care din giurulu seu déca acela nu multiimea candu se intemplá se stranute. Ba, mai tardiu a pretinsu espressu, cá de cate ori se va preamlá cu trasur'a si va stranutá, toti trecétorii cati ilu voru audi se-i multumésca. Acésta datina sustienuta cu atata rigóre in class'a mai inalta, trecú firesce si la clasele inferiore si cá formul'a se nu piérdia nimicu, románii mai adaogeau totudeaun'a si numele celui ce stranutá, buna-óra cum dicu pana adi romanii nostrii: Se traesci Petre! se traesci Joane!

E necontestabilu, că bas'a acestei datine la cei vechi a fostu o idea religiósa, carea pe incetulu a degeneratu in superstitiune. Ceea ce se vede din unele evenimente istorice de pe atunci. Intrebandu odata Xenophon pe soldatii sei, că mai voiescu a se supune in modu ticalosu, séu a-si resbuná rusinea, stranuta din intemplanu unulu din acestia, si in momentul acela toti se plecara, presupunendu că prin acésta s'ar fi exprimatú órecumu o decisiune divina. — Despre Socrate se narésa, că de se intemplá se-i stranute cineva de a drépta séu din fatia se apucá cu bucuria de lucru, creiendu că i va succede bine; ér' déca stranutá cineva de a steng'a séu din dosulu lui, atunci nu lucrá nemic'a in diu'a aceea.

— Atragemu atentiunea onor. nostru publicu cetitoru asupra inseratului pe care ilu publicam in Nr. de astadi, alu d. J. H. Heller din Bern'a (Elveti'a) referitoru la aparate de musica ce se recomanda fórté bine, cá presente de craciunu si anulu nou.

— (Bibliografia.) A aparutu la Bucuresci o brosiura sub titlulu: „Din povestile unchiasiuului sfatosu,“ basme paganesci intocmite de P. Ispirescu, culegétoru — tipografu, cu o precurventare de A. J. Odobescsu. Partea I coprinde: 1. Precuventare; 2. Marulu discordiei; 3. Gradin'a Esperideloru; 4. Hercule; 5. Prometeu si cuthia Pandorei; 6. Midas; 7. Labirintu si Firulu Ariadnei si 8. Chimera.

De acelasu autoru se va mai publicá pe rondu: 1. Pilde si Ghicitori. 2. Ispravile si viati'a lui Mihaiu vitézulu. 3. Istori'a lui Stefanu celu mare si celu bunu. 4. Viati'a si faptele lui Vlad-voda Tiepesiu. 5. Din povestile unchiasiuului sfatosu partea II. 6. O adunare de preste 50 legende sau basmele Romaniloru.

Din partene recomandam cu tóta caldur'a „Povestile unchiasiuului sfatosu“ cu deosebire pentru premiarea scolariloru diligenti, cátu si cá presentu de serbatori. Aceste povesti sunt scrise intr'o limba atátu de dulce si curgátore, in cátu le póte ceti cu placere chiaru si ómeni inaintati in etate. Pretiulu nu ne este cunoscutu.

— (Concursu literariu.) Ministerulu culteloru si alu instructiunii publice din Romani'a face in „Monitorulu“ urmatórea publicatiune: „Concursulu intre autorii de carti didactice, ce in conformitate cu art. 18 din legea instructiunii, s'a publicatu in anulu curente, pentru elaborarea de ocandata a unui Abecedariu, unei carti de lectura si a unei prescurtari de istori'a Romaniloru, necesarie eleviloru si eleviloru din scolele primare de ambe secse, ministeriulu audindu pe consiliulu permanentu de instructiune, amana tinerea acelui concursu pe diu'a de 15 marte 1880, pana candu manuscrisele dejá inaintate spre acestu scopu de diferiti autori se voru pastrá la ministeriu, potendu dloru si a le reluá inapoi dupa cerere, spre a le inbunatatiti in aretatulu terminu si a le presentá din nou.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu XIII.

Urmare.

Nu este de ajunsu, cá poporulu adunatu sanctiunandu unu corpu de legi se fia ficsatu odata Constitutiunea Statulu; nu este nici aceea de ajunsu a fi stabilitu unu gubernu perpetuu, séu cá se fi ingrijitu odata pentru totudeauna de alegerea magistratiloru, ci pre langa adunarile estraordinarie pe care le potu pretinde casuri neprevedute, trebuie cá se aiba adunari fiese si periodice, pe care nemica se nu le póta desfiintiá séu prorogá, astfelu că in diu'a ficsata poporulu se fia convocatu in modu legitimu, prin lege, fara cá pentru acésta se fia de lipsa o convocare formalu.

Afara de aceste adunari inse, care sunt juridice numai in diu'a ficsata, ori ce alte adunari ale poporulu, care nu sunt convocate prin magistrati inocuiti pentru acestu scopu si dupa formele prescrite, se considera cá nelegitime si ori ce ar face cá nula, pentru că ordinulu chiaru de a se aduná trebuie se emane dela lege.

Cátu pentru tinerea mai désa séu mai rara a acestoru adunari legitime, apoi acésta depinde dela atáte consideratiuni, in cátu nu se potu dá regule precise. In generale se póte numai dice, că cu cátu este gubernulu mai tare, cu atata trebuie cá suveranulu se se adune mai adeseori.

Acésta, mi se va obiectioná, póte fi bunu pentru o singura cetate, dara ce este de facutu, candu Statulu are mai multe cetati? Se va divide autoritatea suverana séu se va concentrá ea numai intr'o singura cetate si restulu se va supune ei?

Voiu responde că nu se va face nici una nici alta. Mai antaiu, autoritatea suverana este simpla si una, si ea nu se póte divide fara de a o distruge. In lini'a a dou'a, o cetate precum si o natiune nu póte fi in modu legitimu supusa unei alteia, pentru că esenti'a corpului politicu se afla in acordulu supunerii si alu libertatii, si pentrucá cuvintele supusu si suveranu sunt notiuni corelative identice, a caroru idea se coprinde in singurulú cuventu de cetatiénu.

Voiu responde mai departe, că este totudeauna reu a uni mai multe cetati intr'o singura comunitate si că voidu cineva a face acésta intr'unire, nu se póte maguli cu speranti'a de a fi evitatu inconvenientele firesci. Aceluia care nu voiesce, decátu numai State mici, se nu se obietese abuserile ce se intempla in State mari. Dara in ce modu se potu dá Stateloru mici atáte fortie, pentru cá se póta resistá celoru mari? Precum odinióra cetatile grecesi resistau regiloru mari si precum in tempulu mai nou Oland'a si Elveti'a au resistatu casei de Austri'a.

Déca cu tóte acestea Statulu nu póte fi redusu la margini drepte, mai remane inca unu mijlocu si acesta este, de a nu suferi capitale, ci a face cá gubernulu se resiéda in modu alternativu in fiacare cetate si de a aduná astfelu pe rondu in fiacare pe reprezentantii tieiei.

Déca teritoriulu este egalu inpoporatu, déca in totu loculu domnescu aceleasi legi si poporulu traiesce in abundancia, atunci Statulu deodata va deveni tare si bine gubernatu, precum póte numai se ajunga unu Statu. Se nu uitamu, că zidurile cetatiloru se facu din ruinele locuientiloru de campu. Ori decátiori vediu redicanduse unu palatu in capitala, imi pare că vediu unu tieniu intregu ruinatu.

**Capitolulu XIV.
Urmare.**

Indata ce poporulu este adunatu in modu legitimu cá corpu suveranu, jurisdictionea gubernului incetésa, poterea executiva este suspinsa si persón'a celui mai din urma cetatiénu este totu asia sacra si inviolabila, cá si a celui d'antaiu magistratu, pentru că unde se afla reprezentatulu, nu mai sunt reprezentanti. Cele mai multe turburari, care se intemplan la Rom'a in comitii, erau causate prin desconsiderarea acestei regule. Pe tempulu cátu erá poporulu adunatu, consiliu nu erau decátu presiedintii poporului, tribunii simpli oratori*) si senatulu nu erá nemica.

Aceste intervale de suspensiune, in cari principele recunósce séu ar trebui se recunósca unu superioare actuale, au fostu pentru elu totudeauna redutabila si aceste adunari ale poporulu, care sunt egid'a corpului politicu si friulu gubernului, au fostu in toti tempii orórea siefloru si de aceea ei nu au crutiatu nici odata nici ingrijire, nici obietiune, nici dificultati, nici promisiune pentru de a le depoporarisa inaintea ochiloru cetatieniloru. Candu acestia sunt avari, lasi, pusilanimi, mai iubitori de repaosu, decátu de libertate, ei nu potu resistá multu tempu incercariloru indouite ale gubernului si astfelu forti'a resistátore crescéndu, in fine autoritatea suverana dispere si in modulu acesta cadu si pieru cele mai multe State inainte de tempu.

Dara intre autoritatea suverana si gubernulu arbitraru se introduce câteodata o potere de mijlocu, despre care trebuie se vorbimu.

Post'a redactiunii.

Respunsuri la intrebari diverse.

— Societatea „Transilvani'a“ din Bucuresci inainte de a votá subventiunile ce inparte cu multa generositate la invetiacei si sodali, a precisatu ea insasi nu numai conditiunile celelalte, ci a

*) Cam in sensulu ce 'i se dá acestei numiri in parlamentulu din Angli'a. Asemanarea acestoru functiunari ar fi adusu conflicte intre consiliu si tribunii, chiaru si candu ori ce jurisdictione ar fi fostu suspinsa. Not'a lui J. J. Rousseau.

si anumitu acelea profesiuni (meserii), care crede că sunt din cele mai necesarie poporulu romanescu. Acelea sunt: rotari'a (Wagner), carpentari'a (numita in Romani'a dulgheria, aici in Transilvani'a bardasiia si lemnaria, Zimmermann), feraria, sub care se intielegu asia numitii fauri (faber ferrarius, Schmid), inse si lacatarii sau lacatusi (Schlosser et Kunstschlosser, profesiuni banóse) cojocari'a (Kürschner) mesari'a sau cum ii dicu in Romani'a templari'a dela templa si templariu, sub care se intielegu nu numai mesarii cari facu mese, scaune si alte mobilia, ci si artisti de sculptura in lemnu, apoi curelaria ce se dice si sielaria, care astadi se amesteca si cu asia numit'a tapisaria sau tapetaria, pentru-cá sunt profesiuni fórté apropiate una de alt'a, si in fine cismari'a grósa. S'a observatu că la acésta unica profesiune tragu tineri mai multi de cátu la tóte celelalte la unu locu; este inse de prevediutu, că cismari'a grósa (Tschismenmacher) nu va mai tinea multu concurenti'a cu rival'a sa, cu pantofari'a (Schusterei); că-ci astadi inca si tierancele, ale caroru mame portasera opinci, nu mai voru cisme de cele cu potcove, lucrate din piele prósta, reu argasita, ci voru stible, stiblete, pantofi, papuci, lucrate multu mai finu, din piele mai móle, cu talpa totu asia de buna; scurtu, profesiunea de caltiamente au ajunsu la perfectiune de care bietu cismari ungresci n'au nici-o idea.

— Zarandu si Campeni 9 Dec. in Nr. viit.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 11 Decembre		
Galbinii imperat. de auru	fl.	5.55 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.31 „
Imperialu rusescu	„	9.64 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.70 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turéscu	„	10.65 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

Sz. 2570—1879

(110) 2—3

Arverési hirdetmény.

Alolirt szolgabiró részéről közhírét tétetik, miként a 3 águ vasut és ebédlővel bíró vasuti indóházzal, rendes heti és három országos vásárral biro Tóvis mező városában és határán, az egész évi koresoma jóg házsonvétel, — 1880 januar 1 sőtől december hó 31 ig bézárolag, — egy évre — a' folyó hó 18 án dél után két (2) orakor, Tóvisen a város házánál megtartando nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek bérbé ki fog adatni; — a' 6000 (hatezer) o. é. forintban meg allapított kiáltságú ár, 10%-éka bánat pénzül készpénzben leteendő.

Az árverési feltételek á járasszolgabiroi irodában bármikor bétekinthetők.
Tóvis 1879 December hó 6 kán.

Molnár Simon.

Nr. 1140—1879.

(109) 2—3

Escriere de concursu.

Prin decisiunea spec. comissiuni administrative u comitatului Severinu de sub Nr. 434 a. c. postula invetiatorescu comunalu cu propunere in limb'a romana si magiara din comun'a Bania devenindu vacantu, cu acésta se escrie concursu cu terminu pana la **31 Decembre** a. c. st. n.

Emolumentele sunt: pe unu anu 300 fl., 12 metri cubici lemne de focu, precum si locuintia libera cu gradina. Recurentii sunt datori a aretá; 1. vèrst'a si religiunea, 2. invetiamentulu seversitu, 3. atestatu de calificatiune, 4. cunoscentia de limbi, si in fine, 5. ocupatiunea de pana acuma.

Recursurile provediute cu timbre regulate, sunt a se adressá catra Escelenti'a Sa dn. ministru de culte si instructiune, si a se tramite pana la terminulu susu aratatu, la comissiunea administrativa in Caransebesiu. Se observédia, cumca invetiatoriulu denumitu este datoriu a executá dupa ritulu gr-orientalu cantarile bisericesci, si in fine, cumca recursurile intrate dupa terminu, nu se voru luá in consideratiune.

Bania, in 2 Decembre 1879.

Pentru consiliulu scolaru:

E. N. Terentiu Pucea, Vasilie Jenchii, notariu cercualu, presiedinte.

Aparate de musica.

Aceste aparate canta 4—200 piese cu séu fara espressiune, mandoline, dobe, campane, castagnete, voci ceresci, jocu de harfe etc.

Dose cu musica

cantandu 2 pana la 16 piese; mai departe necesare, portfigare, case elvetiane, albumuri de fotografii, necesare de scrisu, scatula pentru manusi, apasatoru pentru scrisori, vase pentru flori, etuis de tigarete, tabathiere, mese de lucratu, sticle, sticle pentru bere, port-monaiuri, scaone etc., tóta cu musica. Tóte acestea in fasónele celei mai noue si de calitate superioara le recomanda

(111) 1—4 J. H. Heller, in Bern.

Numai pentru comande directe se garantédia originalitatea; ori care alte ce nu póta semnatura mea este fabricatu strainu. Fabric'a se afla in casa propria. Liste de preturi, ilustrate se tramitu franco. Liste de preturi, ilustrate in restempulu dela Novembriu pana la Aprilie. franci rina a se inparti cá pretu, intre compartimintii acestoru 100 din bunhile cele mai frumoase in valóre de 70,000